akademia bajki kaszubskiej

Czyta: prof. **Jerzy Samp**

oprac. Jerzy Samp ***Môrcëjónczi – Różczi Drëszbë***

Pôrã wieków temù w hôwingòwim dzélu Gduńska mieszkało dwùch bëńlów, chtërny w przińdnoce mielë òstac nié le blós juwernyma „mòrsczima wilkama”, ale do te serdecznyma drëchama. Jeden zwôł sã Môrcën, a drëdżi Jónk. Òd knôpiczëch lat znelë sã baro dobrze, a jeden za drëdżim w òdżin bë skòcził i òddôł żëcé.

Zdarzëło sã i tak, że drãdżé jeleżnoscë òkôzałë sã dlô nich wiôlgą próbą. Bëło to òb czas mòrsczi rézë w daleczné stronë. Nôprzód, czej napedlë na nich piratowie, leno cëdã Jón dôł radã wërwac Môrcëna z jich pajów. Pòstãpny rôz bél tedë, czej żôglówc, na jaczi sã zacygnãlë na służbã, nalôzł sã w samim westrzódkù straszlëwégò arkùna. Prawie tedë, przë zwijanim wiôldżich płôchtów żôglów, Jón spôdł z masztu za bórtã, prosto w mòrską kòplarëjã. Na òkrãce nicht nie wierził, że jegò jesz mòże ùretac. Równak Môrcen bez namëszleniô rzucył sã jemù na pòmòc. Wëskòcził i bez mała za swòje pòswiãcenié sóm nie zapłacył żëcym. Szczescé w nieszczescym, że bél òbwiązóny mòcną liną. W òstatny chwilë złapôł tonącégò drëcha za rãkã i tak wdostôł gò nazôd na żôglówc.

Bùrzô kùreszce ùstała, a mòcno zniszczony bôt ledwò dopłënął do pierszi hôwindżi. Za to ò dokazu dzyrzczich Gduńczónów zaczãlë wnet spiewac w marinarszczich szantach. Tak hewò widzałosc ti zuchternoscë doszła téż do Gduńska.

Drëszë, jak to bëło wnenczas w zwëkù, zażiwelë so tobakã z krowich różków, jaczé dzys jesz jidze napòtkac na Kaszëbach. Môrcën na swòjim dôł so wëkùmac miono Jónka, a ten włôsny różk przëòzdobił mionã Môrcëna. Do kùńca żëcégò mielë wiedno przë se ne różczi. Jesz bez wiele lat razã, abò i téż òsóbno pliwelë pò mòrzach całégò swiata, a te nôdpisë kòżdémù z nich bëłë wdôrã jistnieniô serdecznégò drëcha.

Môrcën i Jan sã zestarzelë, a tej òdeszlë na wieczną wachtã do Pana. Syn jednégò z nich òstôł piekarzã i miéwcą chãtno òdwiedzywónégò krómù ze słodczëzną. Jednégò dnia, tak czësto niechcącë, zesadzył ze sobą dwa kùszkòwé różczi – szlachùjącé za tima, z jaczich zażiwelë òbaji żeglarze, a tej nawtikôł w to, co terô przëbôcziwało rogala, smaczné makòwé nadzenié i tak pòwstôł pôchnący dëbeltowi różk.

Nowi kùszk z piekarni na Stôrim Miesce òdnąd miôł bëc znanką nierozerwóny drëszbë dwùch gduńczónów, wëstawiony przódë lat na tak cãżczé doswiôdczenia. Przëlnãła do niegò wnetka pòzwa „marcëjónk”, w jaczi zamkła sã pamiãc ò mionach òbëdwùch mòrsczich wilków.

Gduńsczé môrcëjónczi – jak je tu wszëtcë òglowò zwelë – ceszëlë sã bezùstónkòwim wzątkã w nadmòtławsczim, neptunowim gardze. Bëłë nôchãtni kùpiwóną miodzëzną. Òsoblëwą równak érą ceszëlë sã jesenią, w mionowi dzéń Môrcëna, chtëren przódë lat bez mëszleniô rzucył sã w zbôłdowóné mòrze na pòmòc tonącémù drëchòwi i ùretôł mù żëcé.

Tak jak gromicznikòwą znanką miłotë są walentinkòwé serduszka, tak w dôwniészëch czasach znanką prôwdzëwi drëszbë bëłë zrzeszoné różczi – słodczé môrcëjónczi. Môli Mi-

chôłk bél nômłodszim sënã ùbòdżégò kaszëbsczégò gbùra. Ten pòsłôł gò na swiãto Séwny do piekôrza za kòłôczama. Knôpiczk szedł spiéwającë i òb drogã zgùbił w lese wszëtczé dëtczi. Sôdł so tedë niedalek dróżczi i zaczął baro głosno rëczec. W tim nalôzł sã kòl niegò drëdżi, jesz mniészi bënielk i rzecze:

– Nie jiscë sã tak baro, jô cë przëniosã kòłôczi, kùli të le chcesz.

Knôp dôł mù kòszik, a ten mù przëniósł sziszków. Kòsziczk bél zamkłi i òn do niegò òb drogã rôz nie zazérôł. Czej gbùr ùzdrzôł sziszczi zamiast kòłôczi, pòczął baro wadzëc na synka, wzął pòwróz i zbił gò dëcht bëlno.

– Terô môsz swój kòsziczk, biôj, wërzëcë ne sziszczi, a szëkôj za dëtkama.

Knôp dëtków ni mógł nalezc, a bòjôł sã gbùrsczégo gniewù jesz barżi. Płaczącë szedł dalek w las, légł so pòd chòjną i głãbòk ùsnął.

Jak òn pòréne òdeckł, a wzął kòsziczk, bél òn baro cãżczi. Zazdrzôł w nien i ùzdrzôł zamiast sziszków grãdé złoto. Terô òn sã domëslił, że nen môłi bënielk, co jemù pòmòc chcôł, to bëło krôsniã. Śpiéwającë òn taszczził swój wiôldżi skôrb do ùbòdżi gbùrsczi chëczë.